

Alle Folkets oprindelige Rettigheder

Taler

Wilhelm F. K. Christie

Dato

22 januar 1816

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om Eidsvollsgarantien

- 1 Qvæstionen, om Eidsvoldsgarantien skal holdes eller ikke? er nu omsider kommen under Ventilation i det samlede Storthing.

- 5 Dette vigtige Spørgsmaal, hvis Afgjørelse har større eller mindre middelbar eller umiddelbar Indflydelse paa Nationens Ære og Credit, paa offentlige Indretningers og Stiftelsers Vedligeholdelse og paa de fleste Borgeres Vel eller Vee, fortjener vistnok den allernøiagtigste Prøvelse.

- 10 Der er allerede sagt saameget for og imod i denne Sag, at det maaskee kunde synes ubeskedent af mig, at ville paatage mig nærmere at oplyse samme. Ikke tiltroer jeg mig selv nogen særdeles Kundskab i denne Materie; jeg tilstaaer endnu villigere, at jeg staaer langt tilbage for de fleste af de Mænd, der have talt og skrevet over dette Æmne. Jeg skulde derfor taus have ladet det beroe ved det, jeg forhen i Odelstthinget har ytret, hvis ikke Sagen, efterat den sammesteds
- 15 første Gang var drøftet, i Lagthinget var bleven bestridt, saavidt jeg skjønner, med nye Argumenter. Som repræsentant anseer jeg mig forpligtet, i en saadan Sag, at anføre alt, hvad der, efter min Formening, kan tjene til dens Oplysning. Jeg nødes derfor, mod min Villie, at opholde Forsamlingen i nogle Øieblikke, medens jeg søger at møde de Indvendinger, som af en ligesaa oplyst som
- 20 retsindig Taler i Lagthinget ere gjorte imod Rigsforsamlingens Ret til at beslutte den omspurgte Garantie. Da Talen senere ved Trykken er publiceret, anseer jeg mig saameget mere berettiget til, paa vedkommende Sted, at tage Hensyn paa samme.

- 25 Det hedder deri omtrent saaldes: at de Rigsforsamlingens Medlemmer givne Fuldmagter ikke vare og, efter den skeede Opfordring af 19de Februar 1814 fra Prindsregenten, ikke kunde være andet, end Fuldmagter til at antage en

Regjeringsform, som fuldkommen og for bestandig kunde betrygge Folkets
30 Frihed og Statens Tarv, og at følgerigen Fuldmagterne alene kunde være
retsgyldige som Grundvold for en saadan Regjeringsform, da det Begrundede
aldrig kan gaae videre end Grunden, og Repræsentanterne vare valgte for hele
Folket, der, uanseet Udtrykkene i enkelte Fuldmagter, holdt sig til Texten i
Prindsregentens Opfordring og burde være forsikkrede om, at Constituenterne
35 ikke gikk udenfor den Gjenstand, Fuldmagterne, overensstemmende med
Kundgjørelsen af 19de Februar, havde bemyndiget dem til at bestemme paa
Folkets Vegne.

Den Slutning, som deraf udledes, kan, saavidt jeg skjønner, ikke være anden, end
40 at den af Rigsforsamlingen paa Eidsvold besluttede Garantie ikke kan være
gyldig, fordi der i Prindsregentens Opfordring til Folket, om at lade holde en
National-Forsamling til at antage en ny Regjeringsform, ikke indeholdes noget
angaaende nærmere Bestemmelser ihenseende til Pengevæsenet. Det fortjener
derfor at undersøges, om Prindsregentens Opfordring til Folket er af den Natur,
45 at den alene begrunder Nationens Ret til at vælge Repræsentanter og disse Ret
til at fatte de Beslutninger, som toges af Rigsforsamlingen paa Eidsvold?

Kongeriget Norge, som i en lang Række af Aar havde været forenet med
Danmark under en fælleds Konge, blev i Aaret 1814, ved den bekjendte i Kiel
50 sluttede Tractat, solgt til Sverrig. Kongen løste derhos udtrykkeligen det Norske
Folk fra dets Hyldings- og Toskabs-Ed til Ham og Hans Efterkommere. Om
Kongen havde Ret til denne Afhændelse, og om Folket var pligtig til at følge
Kongens Anmodning om, villigen at underkaste sig den Svenske Regjering, det
ligger udenfor nærværende Undersøgelses Hensigt; men at det Norske Folk, paa
55 den bestemteste Maade, var fritaget for sine Forpligtelser til de Danske Konger,
samt at Nationen, saaldes som Rigets daværende Statholder erklærede, var
gjengivet et frit og uafhængigt Folks fulde Ret til selv at constituere sig som en
selvstændig Stat, det har de 2de holdte overordentlige Nationalforsamlinger
fuldkommen erkjendt, og det har, saavidt jeg veed, endnu ingen Nordmand
60 negtet.

Folkets Ret til at vælge Repræsentanter til en Nationalforsamling, og disses Ret
til at constituere Staten, var altsaa ikke begrundet eller begrændset ved
Prindsregentens Opfordring af 19de Februar; den var grundet paa Naturens
65 evige og uforanderlige Ret og alene begrændset ved denne. Antog man det
Modsatte, da maatte man tillige antage, at, hvis Prindsregenten havde opfordret

til en Nationalforsamlings Holdelse, blot for at bestemme Vedblivelsen af den uindskrænkede monarchiske Regjeringsform, eller at vælge en ny Konge, saa
70 havde Repræsentanternes Ret alene været Indskrænket dertil. De kunde altsaa, i et saadant Tilfælde, aldeles intet have udrettet til Folkets Bedste, hvor overbeviste de end havde været om Folkets Ønske og Villie; men en saadan Sætnings Rigtighed vil dog vel neppe Nogen erkjende.

75 Ikke indvende man her, at Folket i saa Fald kunde have givet Repræsentanterne bestemte Fuldmagter til hvad de skulde afgjøre. Et heelt Folk kan ikke saaledes komme sammen for at skrive Fuldmagter; det vælger sine Mænd, der skulle samles, overlægge og beslutte hvad der ansees tjenligst for den nye Stats Oprettelse, og det overgiver rolig og tillidsfuldt Beslutningerne til sine udvalgte
80 Repræsentanter. Ved at antage det Modsatte indvikler man sig i uopløselige Vanskeligheder, i Tilfælde at nogle af Fuldmagterne bestemte eet, andre et andet. Selv det Spørgsmaal, hvorvidt indskrænkede Fuldmagter, i et saadant Tilfælde, vare retsgyldige? er ikke saa let at opløse.

85 Er det af mig anførte, som jeg formener, rigtigt, da kan der ikke tages mindste Hensyn til Prindsregentens Opfordring, for at bestemme hverken Folkets Ret til at vælge sig Repræsentanter, eller disse Ret til at fatte sine Beslutninger til Statens Bedste. Denne Opfordring var kun den nærmeste Anledning til Nationalrepræsentationens Sammenkaldelse og de fattede Beslutninger, ikke
90 Grundvolden for samme; Folket var, uden denne, lige berettiget til Rigsforsamlings Holdelse, og Repræsentanterne lige bemyndigede til at fatte de nødvendige Beslutninger.

Man kan ikke, i dette Tilfælde, sige, at det Begrundede gaaer videre end
95 Grunden. Grundene til Rigsforsamlings Sammenkaldelse vare: at Folket, ved de Danske Kongers Declaration, var gjengivet alle dets oprindelige Rettigheder; at der, egentlig talt, herskede Anarchie i Landet, og at følgelig Statens indvortes og udvortes Sikkerhed krævede Fornstaltninger til sammes Grundfæstelse og Betyggelse. Derfor skulde den almindelige Villie udtale sig, om og hvorledes Norges Indbyggere fremdeles vilde være et Folk. De
100 Beslutninger, Nordmændenes udvalgte Repræsentanter, i det de vedtog, at Norges Beboere fremdeles skulde være et eget Folk, fattede om Midlerne til at forskaffe Folket Selvstændighed og at bevare samme, kunne vel ikke siges at gaae udenfor Grunden til Repræsentanternes Sammenkaldelse; thi Sætningen: at
105 den, som vil hensigten, ogsaa maa ville Midlerne, er ligesaa uomstødelig, som

den, at det Begrundede ikke kan gaae videre end Grunden; og Selvstændighed vilde jo Nordmændene have; derpaa havde de alle aflagt en høitidelig Eed. At en Bestemmelse om Pengevæsenet, i en Stat, hvis Finants- og Pengevæsen var høist
110 forstyrret, maae være nødvendig, som Middel til at soutinere denne Frihed og Selvstændighed mod flere mægtige Stater, ja at den endog maatte være en Betingelse, uden hvilken hine Eder ikke kunde erholdes: det troer jeg er saare indlysende.

115 Man behøver ikke, som hiin Taler, at antage, at det Norske Folk har villet gjøre til Tilværelses-Grund for dets Statsbygning, at dets Pengerepræsentativer stedse skulde beholde Forholdet af 375 pCt. mod 200 i virkelig Værdie, fordi man erkjender en Bestemmelse om Pengevæsenet som en, paa den Tid, den gaves, nødvendig Betingelse for Selvstændigheden. Hensigten med Garantien var
120 heller ikke, at Pengerepræsentativerne stedse skulde have Forholdet af 375 mod 200 i virkelig Værdie, men den var, at forpligte Nationen til at indløse de udstedte Sedler, saavelsom de, der maatte udstedes, for derved at befæste deres Credit; men denne Forpligtelse var et Intet, dersom ikke en vis Indløsningscours tillige blev bestemt. Det er mulig, at Rigsforsamlingen kan have feilet ved ikke at
125 vælge den rigtige Bestemmelse! men dette, om det end var beviist, godtgjør dog ikke, at Forsamlingen var uberettiget til at fatte Beslutningen om Garantien.

Paa den anden Side er det klart, at just fordi Repræsentanterne vare valgte for det hele Folk, derfor skulde, derfor burde de tage saadanne Beslutninger, som de
130 ansaae nødvendige for hele Folkets Vel. Hvorledes man kan paastaae, at Folket holdt sig til Texten i Prindsregentens Opfordring, skjønner jeg ikke. Denne Opfordring gav Folket ingen nye Rettigheder; den henledede derimod blot Folkets Opmærksomhed derhen, at det var Nationen vigtigt, at den lod holde en Nationalforsamling til at overveie og beslutte hvad der, til Statens Bedste, skulde
135 gjøres i en saa critisk Periode, som den, hvori Riget da befandt sig.

Naar man iøvrigt vil lægge saamegen Magt paa Udtrykkene i Prindsregentens Opfordring av 19de Febr. 1814, saa bør man vel heller ikke forbigaae
Udtrykkene i den Tale, hvormed Han aabnede Rigsforsamlingen. I denne ytttrer
140 Prindsregenten det Ønske, at Tilforordnede af Rigsforsamlingen kunde, tilligemed Regjeringsraadets 1ste Departement, udarbeide Rigets finantsielle Stat, og Forslag til nye og nødvendige Hjælpkilder for Finantserne; hvorhos Han erklærer, at Plan til en Nationalbank skal blive Forsamlingen forelagt til Bedømmelse, og at han venter sig af Rigsforsamlingen al den Bistand, som

Kjendskab til Land og Folk, og som varm Følelse for Norges Vel vil indgive hvert dens Medlem. Kan der af hine Udtrykke udledes saameget mod Rigsforsamlingens Ret til at bestemme noget ihenseende til Pengevæsenet, saa kan der vel ogsaa af disse udledes noget for samme.

150

Videre hedder det: at, da Rigsforsamlingen, som en blot constituerende Forsamling, havde bestemt og, paa Nationens Vegne, den 17de Mai 1814 antaget en Grundlov, saa var det Hverv fuldbyrdet, hvilket Nationen havde overdraget samme at røgte, hvilket ogsaa Forsamlingen har erkjendt, in specie
155 ved dens Beslutning af 19de April,, om at Rigsforsamlingen, saasnart Constitutionen er antaget og Kongen valgt, skal ansees som hævet. Den Beslutning, denne Forsamling afgav den 19de Mai næsteften (altsaa 2 Dage efterat Constitutionen var antaget), er derfor enten, som en borgerlig Lov, uhjemlet og constitutionstridig, ifølge Grundlovens 49de §., eller, som et Raad
160 til Kongen, stadfæstet ved en provisorisk Anordning, af den Natur, at nærværende Storting har ret til at antage eller forkaste samme.

Denne Argumentation kunde maaskee lade sig høre, dersom Forsætningen, nemlig: at Rigsforsamlingens Beslutning om Garantien er tagen 2 Dage efterat
165 Grundloven blev antagen, havde været rigtig og bygget paa Sandhed; men det er den ikke. Rigsforsamlingens trykte Forhandlinger og dens originale Protocoller, som dette Storting har Ret at begjære sig udleverede, vise nemlig, at Beslutningen om Garantien er fattet den 13. Mai, altsaa 4 Dage førend Grundloven antoges og Kongen blev valgt. Der er og bliver dog stor Forskjel
170 imellem den Tid, da Beslutningen blev fattet, og den, hvorpaa den fra Rigsforsamlingens Secretariat blev expederet. Naar denne saare naturlige og høist rigtige Forskjel gjøres, bortfalder unegteligen den hele konstige Beviismaade, som grundede sig paa hiin urigtige Forsætning. Beslutningen om Garantien bliver da hverken en borgerlig Lov eller et Raad til Kongen, men en,
175 af den constituerende Forsamling, tilligemed og i Forbindelse med Grundloven, paa Nationens Vegne, udstedt Forpligtelse, uden hvilken Nationens Repræsentanter ikke troede sig istand til at bygge Riget en fri og uafhængig Constitution og at beslutte en Selvstændighed, som det ikke vilde koste mindre pecuniaire end physiske Anstrengelser for Landets Borgere at forsvare, saafremt
180 de vilde vente Uafhængighed og Frihed.

Til yderligere Oplysning om, at Rigsforsamlingens Beslutning om Pengevæsenet maa ansees saaledes, og ikke er betragtet eller kan betragtes som en borgerlig

185 Lov, maa jeg endvidere bemærke: at Rigsforsamlingen selv blot kalder den en Erklæring, og at Forsamlingen derfor heller ikke udbad sig Kongens Sanction derpaa, men blot anmodede Høistsamme om at foranstalte den bekjendtgjort.

Mærkeligt er det ogsaa, at, da der den 17de Mai 1814 i Rigsforsamlingen blev
190 oplæst Udkast til de 2 Declarationer, som siden, under 19de s. M., bleve expederede, hedder det om den første, nemlig om den, der handler om hvad der paa næste Storthing skulde foretages, at den angaaer Adskilligt, der er vedtaget som gjældende, uden at det bliver bestandig Regel for Fremtiden; hvoraf synes at følge, at Rigsforsamlingen har anseet den anden, samme Dag oplæste,
195 Declaration angaaende Pengevæsenet, at indeholde Ting, der skulde blive fast Regel for Eftertiden, indtil at Forpligtelsen om Sedlernes Indløsning var opfyldt.

Fremdeles hedder det hos hiin Taler: at der ikke hviler nogen Retsgrund, som
200 forpligter Storthinget til at antage Garantien som Lov, eller forhindrer det fra at ophæve samme, naar det finder den skadelig for Riget, selv i det Tilfælde, at Garantien var en constitutionsmæssig Lov; thi at paastaae dette vilde være at paastaae, at et efterfølgende Storthing ikke var berettiget til at ophæve en af et foregaaende Storthing besluttet Lov, hvor skadelig den end var befunden at
205 være.

Da dette Beviis er bygget paa det næstforegaaende, der, ifølge det foranførte, hviler paa en falsk Grundvold, saa bortfalder det med hint. I øvrig kan jeg ikke undlade at anmærke, at jeg, for min Deel, ikke kan erkjende - og i Sandhed jeg
210 troer heller ikke, at Nogen for Alvor erkjender - Rigtigheden af den Sætning, det nysanførte Raisonnement indeholder, nemlig, at ethvert Storthing skulde være berettiget til at kuldkaſte de Beslutninger, som af et foregaaende Storthing vare fattede, af den Grund: at Beslutningerne befandtes at være skadelige for Riget. Saa rigtig, som denne Sætning er ihenseende til borgerlige Love, der blot
215 indeholde Forskrifter om, hvorledes Statens Borgere skulle indrette deres Handler overensstemmende med Statens Vel, saa urigtig er den, naar der spørges om saadanne Beslutninger, der medføre Forpligtelse til Præstationer fra Statens Side. I saadanne Tilfælde kan Staten ligesaalet som nogen privat Mand være berettiget til at unddrage sig fra sin Forpligtelse, førend denne er opfyldt.
220 At et Storthing har Ret til at fatte saadanne Beslutninger, viser Grundlovens § 75 Litr. B; Storthinget kan nemlig aabne Laan paa Rigets Credit; men skulde vel et kommende Storthing have Ret at fragaae Laanet og at ophæve Statens

Forpligtelse til at betale det Laante, enten i det Hele eller for en Deel, fordi
225 Laanet ikke havde været Staten til Nytte, eller fordi Storthinget kunde have
grebet til klogere Midler, end at gjøre Laanet, eller faaet det andensteds mod
billigere Renter o.s.v.? og har det sig vel syndelig annerledes med Garantien?

Naar erhvert ordentlig Storthing har Ret til at paadrage Staten saadanne
230 Forpligtelser, hvormeget mere maa da ikke en constituerende National-
Forsamling have Ret dertil?

Vel siges der, at Rigsforsamlingen paa Eidsvold ikke var berettiget til at tage
Beslutning om Sedlernes Garantie, da Forsamlingen var en blot constituerende
235 Forsamling; men, forstaaer man sig virkeligen selv, naar man taler saaledes? hvad
er da en constituerende Forsamling? Er den andet, end en Samling af Mænd, der
forestille et Lands Indbyggere, og som skulle udtrykke disses Villie om alt hvad
der ansees nødvendigt for at organisere et Statssamfund overensstemmende med
det Heles Vel? En saadan Forsamling maa derfor nødvendigviis være i Besiddelse
240 af alle, en Regjering tilkommende, Rettigheder. Uden dette kan den ikke
overdrage nogen af dem til Andre. En saadan Forsamling er altsaa i Besiddelse af
Souverainiteten; men, er dette saa, hvad vil det da sige, at den er blot
constituerende? men det betyder andet, end at den blot er i Besiddelse af alle en
absolut og uindskrænket Regjerings Rettigheder? kan man da vel for Alvor
245 paastaae, at den ikke skulde have Ret at garantere en udstedt Seddelmasse?

Til Slutning maa jeg anmærke: at det synes besynderlig, at den Indsigelse, der
gjøres mod Rigsforsamlingens Ret til at fatte den omhandlede Beslutning,
dateret 19de mai 1814, alene er partiel ihenseende til Garantien, da dog
250 Beslutningen angaaer adskillige andre Gjenstande, og, blandt disse, een, hvis
Antagelse eller Forkastelse er Landet ligesaa vigtig som Garantien, den nemlig, at
Rigsbanken blev bemyndiget til at udstede og overlevere til Regjeringens
Disposition Sedler indtil en Sum af 14,000,000 Rbd. N. V. Var
Rigsforsamlingen ikke berettiget til at beslutte Garantien, fordi intet
255 desangaaende indeholdtes i Repræsentanternes Fuldmagter, fordi Beslutningen
blev fattet efterat Forsamlingens Hverv var fuldendt og fordi Beslutningen er
enten en blot borgerlig Lov eller en provisorisk Anordning, saa var den
unegtelig ligesaa uberettiget til at give Rigsbankdirectionen hiin Bemyndigelse.
Men hvilket Ansvar hviler der ikke paa dem, der have gjort hiin Opdagelse, naar
260 de ikke tillige benytte den til Landets Fordeel ihenseende til de, ifølge hiin
Bemyndigelse, af Rigsbanken udstedte 12,500,000 Rbd., og gjøre Indsigelse

mod Statens Forpligtelse til at indløse samme? Nationalgjelden bliver jo da til mindre end det halve af hvad den ellers er, og det koster jo kun et Ord at sige, at Staten ikke skal tilsvare denne Gjeld, ligesom at erklære, at Garantien ikke skal holdes. Ved at tilintetgjøre Garantien tilveiebringer man neppe Staten en saa stor Vinding, som ved at benegte denne Fordring (thi noget maae dog vel Sedlerne indløses for) og det er jo Fordelen, man fornemmeligen skal tage Hensyn paa.

Jeg har saaledes søgt at bestride de Grunde, som, saavidt mig er bekjendt, ere anførte imod Rigsforsamlingens Ret at beslutte Garantien. For mig er det klart, at Garantien, langt fra at have, som en Taler i Lagthinget sagde, fra den juridiske Side faaet et dødeligt Saar, endnu staaer aldeles urokket og urokkelig. Til Fordeel for Garantien, betragtet fra den moralske og politiske Side, er der forhen anbragt saamange gode Grunde, at jeg ikke vil trætte Forsamlingen ved at gjentage disse.

Fuldkommen overbeviist om, at Storthinget hverken bør eller kan underkjende Garantien, er mit Votum i Storthinget, ligesom forhen i Odelstthinget: "at Rigsbanksedlerne bør indløses efter den Cours, hvortil de i Rigsforsamlingens Beslutning, dateret 19de Mai 1814, ere garanterede."

Kilde

Storthings Forhandlinger i Aarene 1815 og 1816, del 3 (II), s. 52 - 67.

Emner

Fattigdom, Innlegg i Stortinget, Økonomi

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/alle-folkets-oprindelige-rettigheder>